

Miasta przyjazne do życia dla osób starszych:

Kraków

Zespół Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Koordynator: dr hab. Jolanta Perek-Białas, prof. UJ

Autorzy opracowania: dr hab. Jolanta Perek-Białas, mgr Paulina Skórska, mgr Milena Maj

Zespół badawczy UJ: dr hab. Jolanta Perek-Białas, prof. UJ, mgr Paulina Skórska, mgr Milena Maj, mgr Aleksandra Trybalska, mgr Natalia Krygowska-Nowak

Zespół badawczy Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu: dr hab. inż. Jan Kazak, prof. UPWr, mgr inż. Grzegorz Chrobak, dr Rengin Aslanoglu, dr inż. Małgorzata Świąder, prof. dr hab. inż. Szymon Szewrański

Gmina Miasto Kraków: dr Anna Okońska – Walkowicz, mgr Bożena Opach

Raport zrealizowany w ramach projektu:

„Miasto i Współpraca: Starsze osoby współtworzące zrównoważone i przyjazne bez względu na wiek miasto” (ang. „City&Co: Older Adults Co-Creating a Sustainable Age-friendly City”)
- nr rejestracyjny projektu 2021/03/Y/HS6/00213.

Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych Uniwersytet Jagielloński, Kraków, 2023

Spis treści:

1. Informacja o projekcie.....	4
2. Informacja o badaniu.....	5
2.1. Kontekst.....	5
2.2. Przygotowanie kwestionariusza polskiego.....	7
2.3. Próba badawcza.....	8
2.4. Realizacja badań.....	11
3. Wyniki badania.....	12
3.1. Ogólny wynik mieszkańców Krakowa na skali AFCCQ.....	12
3.2. Ocena poszczególnych aspektów życia w mieście.....	17
3.2.1. Mieszkalnictwo.....	17
3.2.2. Transport.....	18
3.2.3. Szacunek i integracja społeczna.....	19
3.2.4. Wsparcie społeczności i usługi zdrowotne.....	21
3.2.5. Aktywność obywatelska i zatrudnienie.....	22
3.2.6. Uczestnictwo w życiu społecznym.....	23
3.2.7. Przestrzeń i budynki na zewnątrz.....	25
3.2.8. Komunikacja i informacja.....	26
3.2.9. Sytuacja finansowa.....	27
4. Bibliografia.....	30
5. Załącznik: kwestionariusz badania.....	31

1. Informacja o projekcie

Badanie stanowiło jeden z elementów projektu „Miasto i Współpraca: Starsze osoby współtworzące zrównoważone i przyjazne bez względu na wiek miasto” (ang. „City&Co: Older Adults Co-Creating a Sustainable Age-friendly City”) - nr rejestracyjny projektu 2021/03/Y/HS6/00213.

Projekt zawiera komponent badawczy określający w jaki sposób miasta mogą współtworzyć zrównoważone i przyjazne dla wszystkich przestrzenie, bez względu na wiek, ale też charakter aplikacyjny. Zakładamy, że współpraca partnerów z uwzględnieniem wniosków z badań pozwoli zbudować system informacyjny odpowiadający potrzebom obecnych i przyszłych mieszkańców miast. W ramach projektu dodatkowo będą tworzone, testowane i oceniane rozwiązania z udziałem mieszkańców w zakresie polityk miejskich, które będzie można rekomendować także dla innych miast europejskich.

Projekt jest realizowany w okresie 01.03.2022 – 28.02.2025 r. Liderem projektu jest The Hague University of Applied Sciences - Stichting Hoger Beroepsonderwijs Haaglanden (prof. Joost van Hoof – Lider projektu); partnerzy to:

- **Uniwersytet Jagielloński w Krakowie**
- Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
- **Gmina Miejska Kraków**
- Gmina Miejska Wrocław
- AFEdemy – Academy on age friendly environments in Europe BV
- Municipality of the Hague
- Scoala Nationala de Studii Politice si Administrative (National University of Political Studies and Public Administration (Romania)
- VNG – Association of Netherlands Municipalities
- GEAC - Asociația Grupul de Educație și Acțiune pentru Cetățenie - Romania.

Polskim zespołem badawczym kieruje dr hab. Jolanta Perek – Białas, prof. UJ.

W polskim zespole badawczym znajdują się także: dr hab. inż. Jan Kazak prof. UPWr, mgr Milena Maj, mgr Natalia Krygowska - Nowak, mgr Paulina Skórska, mgr Aleksandra Trybalska, mgr Joanna Odrzywołek-Kwinta, dr Rengin Aslanoglu, mgr inż. Grzegorz Chrobak, dr inż. Małgorzata Świąder, prof. dr hab. inż. Szymon Szewrański.

2. Informacja o badaniu

2.1. Kontekst

Koncepcja miast i społeczności przyjaznych osobom starszym (WHO, 2007) jest ważna i dobrze uznana w literaturze naukowej, ale także poza nią, w szczególności w procesie kształtowania polityki (na przykład za pośrednictwem Globalnej Sieci Miast i Społeczności Przyjaznych Osobom Starszym¹) w celu utrzymania najlepszej jakości życia osób w starszym wieku. Mimo, że koncepcja była dobrze znana i uznana na całym świecie, po raz pierwszy narzędzie, które próbuje zmierzyć przyjazność wobec starzenia się miast i społeczności jako całości, zostało przetestowane w 2020 r. dla jednego holenderskiego miasta, a mianowicie gminy Haga (Dikken i in., 2020). Badania przeprowadzone dla tego miasta w latach 2020 i 2022 nie tylko przetestowały i potwierdziły dobre właściwości kwestionariusza, ale także zapewniły decydom zajmującym się polityką przyjazną starzeniu wyjątkowe możliwości w fazie monitorowania i oceny w ramach 5-letniego cyklu zalecanego przez Światową Organizację Zdrowia.

Ważne dziedziny, czy aspekty życia osób starszych w miastach, które stoją za dobrostanem i poczuciem włączenia osób starszych w życie społeczne zostały zidentyfikowane w ramach schematu miast przyjaznych wiekowi WHO (2007) i przedstawione w Globalnym przewodniku po miastach przyjaznych starzeniu się WHO (2007). Najważniejsze aspekty życia osób starszych w mieście uwzględnia kwestionariusz AFCCQ (*the Age Friendly City and Communities Questionnaire*), wykorzystany w tym badaniu. Dziewięć kluczowych aspektów życia w mieście podsumowuje poniższy rysunek.

¹ <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/>

Rysunek 1. Dziewięć wymiarów życia w mieście zidentyfikowanych w kwestionariuszu AFCCQ

Mieszkalnictwo 	Aktywność obywatelska i zatrudnienie 	Przestrzeń i budynki na zewnątrz
Uczestnictwo w życiu społecznym 	Komunikacja i informacja 	Transport
Szacunek i integracja społeczna 	Wsparcie społeczności i usługi zdrowotne 	Sytuacja finansowa

Źródło: opracowanie własne

Trzy z powyższych kategorii:

- przestrzeń i budynki na zewnątrz,
- transport,
- mieszkalnictwo

odzwierciedlają **fizyczne środowisko miejsca zamieszkania osób starszych.**

Kolejne trzy domeny, tj.:

- szacunek i integracja społeczna,
- uczestnictwo w życiu społecznym,
- aktywność obywatelska i zatrudnienie

obejmują różne aspekty **środowiska społecznego i kultury.**

Dwie kolejne kategorie:

- komunikacja i informacja,
- wsparcie społeczności i usługi zdrowotne

obejmują zarówno **środowisko społeczne, jak i determinanty zdrowia i usług społecznych** (WHO 2007).

Powyższą koncepcję proponowaną przez WHO podsumowuje poniższy rysunek.

Rysunek 2. Koncepcja jakości życia w mieście wg WHO (2007)

Fizyczne otoczenie, przestrzeń	Środowisko społeczne i kultura	Usługi społeczne i zdrowotne
 Mieszkalnictwo	 Uczestnictwo w życiu społecznym	 Wsparcie społeczności i usługi zdrowotne
 Przestrzenie i budynki na zewnątrz	 Szacunek i integracja społeczna	 Komunikacja i informacja
 Transport	 Aktywność obywatelska i zatrudnienie	

Źródło: opracowanie własne

W trakcie opracowania narzędzia do monitorowania przyjazności miasta dla wieku przez Dikkena i współpracowników (2020) wyłoniła się jeszcze jedna dziedzina, którą uznano za istotną dla oceny przyjazności dla osób starszych, a mianowicie dziedzina, która jest powiązana z **sytuacją finansową** starszych obywateli. Dlatego ostatecznie kwestionariusz AFCCQ uwzględnia także ten dodatkowy, dziewiąty wymiar.

2.2. Przygotowanie kwestionariusza polskiego

W Polsce badania z wykorzystaniem tego narzędzia prowadzono w Krakowie oraz we Wrocławiu. Kwestionariusz został przetłumaczony na j. polski. Przygotowano dwa niezależne tłumaczenia z wersji angielskiej, porównano tłumaczenia i zebrano problematyczne słowa i zdania, które następnie dyskutowano w gronie ekspertów, przy konsultacji z partnerami z Holandii.

W drugim etapie prowadzono badanie z osobami starszymi (Kraków n=10 i Wrocław n=10), we współpracy z władzami miejskimi i partnerami lokalnymi. W ramach badania oceniano każdą pozycję testową w kontekście znaczenia dla danego wymiaru (aspektu życia osób starszych).

Ostatnim krokiem przygotowania kwestionariusza do badań w Polsce było przeprowadzenie panelu ekspertów (n=10) reprezentujących następujące dziedziny: socjologia, ekonomia, gerontologia, decydenci polityczni.

Narzędzie na kolejnych etapach wykazało się odpowiednimi właściwościami psychometrycznymi. Potwierdzono wysoką rzetelność skali przyjazności miasta oraz trafność kwestionariusza. Potwierdzono także teoretyczną strukturę konstruktów miasta przyjaznego, obejmującego dziewięćdziesięcioczynnikową strukturę, zaproponowaną przez WHO i w badania holenderskich. Dodatkowo narzędzie wykazało się tzw. statystyczną niezmienniczością

(*invariance*), co oznacza, że tak samo funkcjonuje, ze statystycznego punktu widzenia, zarówno w Krakowie, jak i Wrocławiu.

Dobrze rokuje więc, jako narzędzie do wykorzystania do mierzenia jakości życia osób starszych także w innych polskich, dużych miastach.

Kwestionariusz stanowi załącznik do niniejszego raportu. Narzędzie obejmowało także inne zmienne, poza skalą miast przyjaznych wiekowi, jednak niniejszy raport odnosi się tylko do tej skali, inne zmienne traktując kontekstowo.

2.3. Próba badawcza

Zrealizowana próba badawcza w Krakowie, w docelowym badaniu, wyniosła $n=392$ osoby w wieku starszym, tj. 65+. Próba miała charakter losowy, warstwowy, reprezentatywny dla struktury populacji ze względu na dzielnicę zamieszkania. Ścisłe wyniki metodyczne dotyczące wysokiej jakości próby losowej udało się zrealizować dzięki zaangażowaniu Urzędu Miasta w Krakowie, który przekazał szczegółowe informacje o strukturze populacji osób starszych w mieście.

Tabela 1. Struktura próby badania w Krakowie wg najważniejszych cech społeczno-demograficznych

Charakterystyki próby	Kraków	
	n=392	%
Płeć		
mężczyźni	148	37,8%
kobiety	244	62,2%
Wiek		
65-69	93	23,7%
70-74	115	29,3%
75-79	75	19,1%
80-84	54	13,8%
85-89	35	8,9%
90+	20	5,1%
Wykształcenie		
podstawowe (ISCED 1)	31	8,0%
gimnazjalne (ISCED 2)	7	1,8%
ponadgimnazjalne (ISCED 3)	170	43,7%
policealne (ISCED 4)	42	10,8%
studia krótkiego cyklu (ISCED 5)	6	1,5%
studia licencjacie (ISCED 6)	23	5,9%
studia magisterskie (ISCED 7)	92	23,7%
studia doktoranckie (ISCED 8)	18	4,6%
Typ mieszkania		
mieszkanie własnościowe (respondent/ka jest właścicielem)	344	87,8%
mieszkanie socjalne (komunalne)	18	4,6%
wynajmowana nieruchomość	5	1,3%
inne	25	6,4%

Zamieszkiwanie z kimś lub samemu

respondent/ka mieszka z partnerem/ką	280	74,5%
respondent/ka mieszka sam/a	96	25,5%

Korzystanie z pomocy w domu (sprzątanie, pomoc przy wykonywaniu czynności higienicznych)

tak	92	24,0%
nie	292	76,0%

Dolegliwości zdrowotne

tak	278	72,8%
nie	104	27,2%

Trudności z poruszaniem się

tak	99	25,4%
nie	290	74,6%

Źródło: opracowanie własne

Jak wskazuje powyższa tabela w próbie osób starszych dominowały kobiety, stanowiąc 62,3% wszystkich respondentów. W próbie znalazło się najwięcej młodszych seniorów, osoby do 75 r.ż. stanowiły ponad połowę (tj. 53%) wszystkich badanych. W próbie relatywnie mniej jest osób najstarszych, zwłaszcza po 90 r.ż. Jeśli chodzi o poziom wykształcenia, to w badanej próbie dominuje grupa osób o wykształceniu ponadgimnazjalnym (43,7% respondentów), ale sporą reprezentację mają też osoby, które osiągnęły wykształcenie wyższe, tj. 23,7% wszystkich respondentów. Zdecydowana większość badanych respondentów to osoby będące właścicielami mieszkania, w którym przebywają. Sytuacja taka występuje w niemal 88% przypadków. Niespełna 5% osób starszych to osoby korzystające z mieszkania socjalnego, komunalnego, a wyłącznie ok. 1% osób w wieku 65+ wynajmuje obecne mieszkanie. Trzy czwarte osób starszych w Krakowie zamieszkuje z partnerem lub partnerką, około jedna czwarta mieszka samemu. Zdecydowana większość, tj. 76% osób starszych nie korzysta z pomocy przy wykonywaniu codziennych czynności, takich jak sprzątanie, czy pomoc przy wykonywaniu czynności higienicznych. Trudno jednak rozsądzić, czy wynika to z braku takiej potrzeby czy też ograniczeń finansowych. Większość badanych osób starszych ma dolegliwości zdrowotne traktowane jako przewlekłe (72,8%). Około jednej czwartej osób przyznaje, że ma trudności z poruszaniem się.

Tabela 2. Struktura próby badania w Krakowie wg dzielnic

Dzielnica	Liczebność	%
Dzielnica I Stare Miasto	19	5%
Dzielnica II Grzegórzki	18	5%
Dzielnica III Prądnik Czerwony	27	7%
Dzielnica IV Prądnik Biały	32	8%
Dzielnica V Krowodrza	20	5%
Dzielnica VI Bronowice	9	2%
Dzielnica VII Zwierzyniec	10	3%
Dzielnica VIII Dębniki	31	8%
Dzielnica IX Łagiewniki-Borek Fałęcki	12	3%
Dzielnica X Swoszowice	11	3%
Dzielnica XI Podgórze Duchackie	26	7%
Dzielnica XII Bieżanów-Prokocim	30	8%
Dzielnica XIII Podgórze	21	5%
Dzielnica XIV Czyżyny	17	4%
Dzielnica XV Mistrzejowice	25	6%
Dzielnica XVI Bieńczyce	29	7%
Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie	9	2%
Dzielnica XVIII Nowa Huta	42	11%
Łącznie ważnych²	388	100%

Źródło: opracowanie własne

Powyższa tabela wskazuje na rozkład liczebności próby badanych osób starszych wg dzielnicy zamieszkania. Najwięcej badanych osób starszych mieszka w Nowej Hucie (11%) oraz Prądniku Białym, Dębnikach i Bieżanowie-Prokocimiu (po 8% respondentów). Relatywnie mniej zamieszkuje zaś dzielnice: Bronowice oraz Wzgórza Krzesławickie (po 2%).

2.4. Realizacja badań

Badania w Krakowie realizowano w pierwszym kwartale 2023 r. Badania terenowe zostały zrealizowane przez agencję badawczą wybraną zgodnie z zasadami realizacji projektów naukowych na UJ. Do pozyskania danych wykorzystano równoległe dwie techniki:

² Liczba braków danych, n=4.

- wywiadu telefonicznego, CATI (Computer Assisted Telephone Interview): 57,3%
- wywiadu “twarzą-w-twarz” z ankierem, w domu respondentów CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing): 42,7%

Podczas kontaktu z ankierem, następowała weryfikacja, czy pod wskazanym adresem lub pod danym numerem telefonu zastano osobę spełniającą kryteria, tj. mieszkańca Krakowa w wieku 65+. W sytuacji, gdy trafiono na osobę niespełniającą kryteriów, ankier pytał, czy pod tym adresem znajduje się inna osoba spełniająca kryterium wieku. W takiej sytuacji badanie było realizowane ze wskazanym respondentem.

W badaniu eksperci prowadzili drobiazgową kontrolę jakości pozyskanych danych. W jej ramach odsłuchano ok. 10% nagrań zrealizowanych wywiadów, kontrolując poprawność danych wprowadzonych do bazy. Na skutek prowadzonej kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości lub odstępstw od uzgodnionego standardu.

3. Wyniki badania

3.1. Ogólny wynik mieszkańców Krakowa na skali AFCCQ

Twórcy skali AFCCQ zaproponowali normy, które pozwalają ocenić wynik uzyskany przez dane miasto, pozycję miasta na skali przyjazności miasta dla osób starszych. Jak wskazuje poniższa tabela globalny wynik miasta Kraków wynosi **17,35** i należy do **wyników wysokich** (++) . Oznacza to, że Kraków jest, co do zasady, **miastem przyjaznym osobom starszym**.

Jeśli chodzi o pozycję Krakowa na poszczególnych podskalach, tj. dziewięciu interesujących nas aspektach/wymiarach oceny miasta, to można stwierdzić, że Kraków na większości wymiarów plasuje się w grupie wyników wysokich (++) . Dwa wymiary oceniane są wyjątkowo pozytywnie, chodzi tutaj o wysoką ocenę **warunków mieszkaniowych** oraz **transportu publicznego**. W tych dwóch aspektach wyniki mieszkańców Krakowa były **bardzo wysokie** (+++). Jedna skala wyróżnia się, dla kontrastu negatywnie. Chodzi tutaj o niższe oceny w zakresie sytuacji finansowej osób starszych (norma +). Warto jednak pamiętać, że badanie opiera się na opiniach respondentów, stąd trudno rozsądzić na ile ocena ta odnosi się do rzeczywistej sytuacji finansowej.

Mówimy tu o subiektywnym odczuciu respondentów dotyczących tego, jak im się żyje, na ile środki finansowe w ich dyspozycji są wystarczające, ale i satysfakcjonujące.

Tabela 3. Wyniki dla miasta Kraków wg norm interpretacyjnych skali

	----	---	--	-	+	++	+++	++++
AFCCQ (globalny wynik)	≤-35,1	-23,1 – -35,0	-11,5 – -23,0	-11,4– 0,0	0,1 – 11,4	11,5 – 23,0 Kraków [17,35]	23,1 – 35,0	≥35,1
Mieszkalnictwo	≤-3,1	-2,1 – -3,0	-1,1 – -2,0	-1,0 – 0,0	0,1 – 1,0	1,1 – 2,0	2,1 – 3,0 Kraków [2,71]	≥3,1
Uczestnictwo w życiu społecznym	≤-6,1	-4,1 – -6,0	-2,1 – -4,0	-2,0 – 0,0	0,1 – 2,0	2,1 – 4,0 Kraków [2,74]	4,1 – 6,0	≥6,1
Szacunek i integracja społeczna	≤-3,1	-2,1 – -3,0	-1,1 – -2,0	-1,0 – 0,0	0,1 – 1,0	1,1 – 2,0 Kraków [1,86]	2,1 – 3,0	≥3,1
Aktywność obywatelska i zatrudnienie	≤-3,1	-2,1 – -3,0	-1,1 – -2,0	-1,0 – 0,0	0,1 – 1,0	1,1 – 2,0 Kraków [1,39]	2,1 – 3,0	≥3,1
Komunikacja i informacja	≤-3,1	-2,1 – -3,0	-1,1 – -2,0	-1,0 – 0,0	0,1 – 1,0	1,1 – 2,0 Kraków [1,13]	2,1 – 3,0	≥3,1
Wsparcie społeczności i usługi zdrowotne	≤-7,6	-5,1 – -7,5	-2,6 – -5,0	-2,5 – 0,0	0,1 – 2,5	2,6 – 5,0 Kraków [3,77]	5,1 – 7,5	≥7,6
Przestrzenie i budynki na zewnątrz	≤-3,1	-2,1 – -3,0	-1,1 – -2,0	-1,0 – 0,0	0,1 – 1,0	1,1 – 2,0 Kraków [1,17]	2,1 – 3,0	≥3,1
Transport	≤-3,1	-2,1 – -3,0	-1,1 – -2,0	-1,0 – 0,0	0,1 – 1,0	1,1 – 2,0	2,1 – 3,0 Kraków [2,16]	≥3,1
Sytuacja finansowa	≤-3,1	-2,1 – -3,0	-1,1 – -2,0	-1,0 – 0,0	0,1 – 1,0 Kraków [0,4]	1,1 – 2,0	2,1 – 3,0	≥3,1

Przyjazność miasta jest najwyższej oceniana przez mieszkańców następujących dzielnicy Krowodrza: średnia pozycja na skali 24,08. Na dalszych miejscach znalazły się Czyżyny, Nowa Huta, Podgórze Duchackie oraz Prądnik Biały. Najniższe oceny przyjazności miasta pojawiły się wśród mieszkańców Bronowic (średnia 11,44) oraz Mistrzejowic (średnia 10,68). Szczegółowe wyniki w tym zakresie dla wszystkich dzielnic prezentuje poniższa tabela.

Tabela 4. Wyniki dla miasta Kraków wg dzielnicy zamieszkania

Dzielnica	średnia AFCCQ
Dzielnica V Krowodrza	24,08
Dzielnica XIV Czyżyny	19,82
Dzielnica XVIII Nowa Huta	19,60
Dzielnica XI Podgórze Duchackie	19,35
Dzielnica I Stare Miasto	19,21
Dzielnica IV Prądnik Biały	19,13
Dzielnica XII Bieżanów-Prokocim	18,73
Dzielnica III Prądnik Czerwony	18,07
Dzielnica VII Zwierzyniec	17,05
Dzielnica XVI Bieńczyce	16,86
Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie	15,89
Dzielnica VIII Dębniki	15,81
Dzielnica X Swoszowice	14,91
Dzielnica II Grzegórzki	14,89
Dzielnica IX Łagiewniki-Borek Fałęcki	12,75
Dzielnica XIII Podgórze	12,71
Dzielnica VI Bronowice	11,44
Dzielnica XV Mistrzejowice	10,68

Źródło: opracowanie własne

Oceny osób starszych zależą nie tylko od dzielnicy, ale różnicują się ze względu na ich cechy społeczno-demograficzne. Istotne różnice (test U Mann-Whitney) zaobserwowano ze względu na:

- to, czy osoba starsza **korzysta z pomocy w codziennych czynnościach**, takich jak sprzątanie lub czynności higieniczne. Osoby nie korzystające z pomocy średnio wyżej (18,22) oceniają jakość życia w Krakowie, relatywnie do osób korzystających z takiej pomocy (średnia 15,47);
- to, czy osoba starsza **cierpi na choroby lub dolegliwości przewlekłe**. Osoby mające problemy zdrowotne istotnie niżej (średnia 15,87) oceniają jakość życia w mieście niż osoby nie mające takich kłopotów (21,23);

- to, czy osoba starsza ma **problemy z codziennym poruszaniem się**. Osoby mające trudności z poruszaniem się oceniają jakość życia znacząco niżej (średnia 11,11) niż osoby nie doświadczające takich ograniczeń (19,61);
- **poziom wykształcenia**. Im bliżej respondentowi do wyższego wykształcenia, tym wyższa ocena jakości życia w Krakowie. Respondenci o najniższym poziomie wykształcenia (ISCED 1 i 2), wykazują się bardzo niskimi ocenami jakości życia w mieście.

Tabela 5. Wyniki dla miasta Kraków wg poziomu wykształcenia respondenta

Poziom wykształcenia	średnia AFCCQ	n
podstawowe (ISCED 1)	8,90	31
gimnazjalne (ISCED 2)	6,86	7
ponadgimnazjalne (ISCED 3)	15,66	170
policealne (ISCED 4)	20,93	42
studia krótkiego cyklu (ISCED 5)	24,83	6
studia licencjacie (ISCED 6)	19,17	23
studia magisterskie (ISCED 7)	20,71	92
studia doktoranckie (ISCED 8)	22,05	18

Źródło: opracowanie własne

- aktywność zawodową. Osoby, które **nadal pracują zarobkowo** istotnie wyżej oceniają jakość życia w mieście (średnia na skali 23,52) w porównaniu do osób już nieaktywnych zawodowo (16,78);
- aktywność charytatywną. Osoby starsze, którzy **angażują się w bezinteresowną pomoc innym**, nieodpłatnie w formie wolontariatu lub pracy charytatywnej odczuwają znacząco wyższą satysfakcję z życia w Krakowie (średnia 22,82) niż osoby bierne w tym zakresie;
- kontakt z dziećmi, wnukami. Osoby **opiekujące się dziećmi lub wnukami** wyżej oceniają jakość życia (19,37) w porównaniu do osób nie mających takich doświadczeń na co dzień (16,62).

W przypadku **wieku**, co prawda różnice **nie są istotne statystycznie**, jednak warto odnotować pewne prawidłowości. Jak pokazuje poniższa tabela co do zasady im młodszy respondent, tym zgodnie z przewidywaniami, lepsza ocena jakości życia w Krakowie. Wyjątkiem jest grupa osób najstarszych, powyżej 90 r.ż., którzy uzyskali dość wysokie wyniki na skali. Pamiętać należy o relatywnie niewielkiej reprezentacji tej grupy wiekowej. Trudno o jednoznaczną interpretację, z jednej strony możliwe jest przywiązanie do miasta zamieszkania, z drugiej strony obniżenie oczekiwań stawianych miejscu zamieszkania, bądź świadomość braku realnej

możliwości zmiany miejsca zamieszkania. Rozstrzygnięcie tej kwestii powinno być przedmiotem dalszych badań jakościowych.

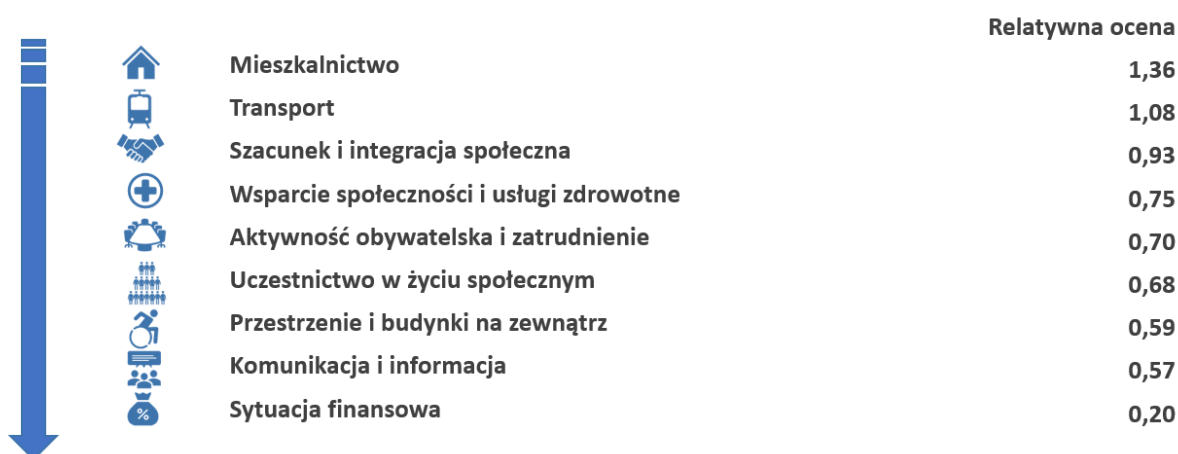
Tabela 6. Wyniki dla miasta Kraków wg wieku respondenta

Wiek	średnia AFCCQ	n
65-69	19,48	93
70-74	17,72	115
75-79	18,01	75
80-84	14,05	54
85-89	13,51	35
90+	17,15	20

Źródło: opracowanie własne

Na koniec warto wskazać, jak wysoko osoby starsze z miasta oceniają poszczególne aspekty życia w mieście. Powyżej w tym rozdziale odnoszono się do ocen relatywnych, np. względem norm wypracowanych przez twórców skali. Poniżej wskazujemy ranking wymiarów, relatywnie względem siebie³. Jak wskazuje poniższy rysunek relatywnie najwyżej osoby starsze z Krakowa oceniają **własne warunki mieszkaniowe**. Na drugim miejscu, z bardzo wysoką oceną znalazł się **transport publiczny** oferowany przez Kraków. Osoby starsze z Krakowa odczuwają **szacunek ze strony społeczności**. Dość wysoko oceniają **usługi zdrowotne i społeczne** (np. pomoc społeczną). Relatywnie nisko zaś, na tle innych wymiarów, wypada komunikacja ze strony miasta i docieranie z ważnymi informacjami do starszych mieszkańców. Najgorzej zaś osoby starsze oceniają swoją sytuację finansową.

Rysunek 3. Relatywna ocena poszczególnych aspektów życia w Krakowie, na tle pozostałych wymiarów skali AFCCQ

Źródło: opracowanie własne

³ Ważone względem długości podskal.

W poniższych rozdziałach odniesiemy się do kolejnych, opisanych powyżej aspektów życia w Krakowie. Należy podkreślić, że choć niektóre z nich były ocenione lepiej od innych, to globalnie oceny na wszystkich wymiarach są wysokie.

3.2. Ocena poszczególnych aspektów życia w mieście

3.2.1. Mieszkalnictwo

Jak wspomniano, mieszkańcy Krakowa w wieku starszym, relatywnie najwyżej oceniają obszar mieszkalnictwa. Rozpiętość skali w tym wymiarze wynosi od -4 do 4. Jak wskazuje poniższa tabela najwyższą ocenę mieszkalnictwa prezentują mieszkańcy dzielnicy Dębniki (średnia 3,35), Bronowic oraz Wzgórz Krzesławickich. Najgorzej zaś kwestię związane z mieszkaniem oceniają osoby starsze z dzielnic ulokowanych w północnej części miasta, tj. Mistrzejowic i Czyżyn (w obydwu przypadkach średnia nie przekraczająca 2).

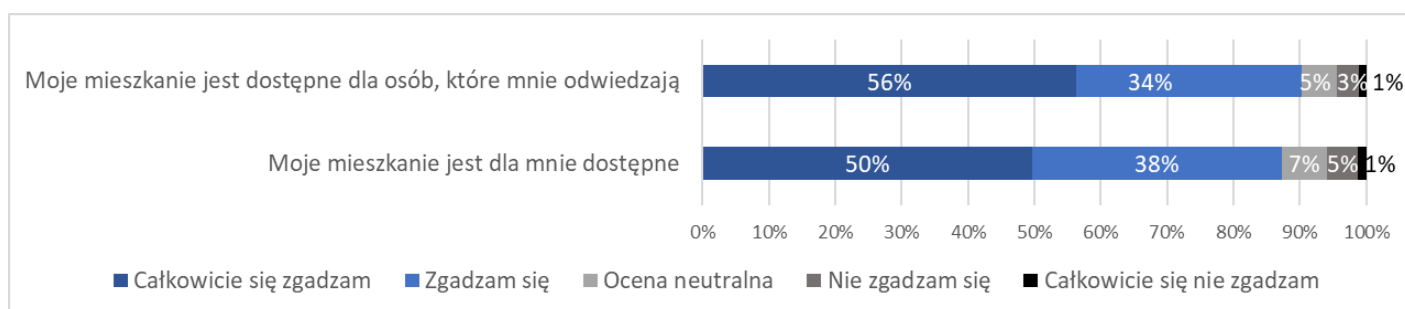
Tabela 7. Ocena Krakowa pod względem obszaru: mieszkalnictwo wg dzielnicy zamieszkania

Dzielnica	Ocena	n
Dzielnica VIII Dębniki	3,35	31
Dzielnica VI Bronowice	3,22	9
Dzielnica XVII Wzgórz Krzesławickie	3,11	9
Dzielnica VII Zwierzyniec	3,10	10
Dzielnica IV Prądnik Biały	3,09	32
Dzielnica V Krowodrza	2,90	20
Dzielnica III Prądnik Czerwony	2,89	27
Dzielnica XII Bieżanów-Prokocim	2,87	30
Dzielnica IX Łagiewniki-Borek Fałęcki	2,83	12
Dzielnica II Grzegórzki	2,72	18
Dzielnica XI Podgórze Duchackie	2,65	26
Dzielnica X Swoszowice	2,64	11
Dzielnica I Stare Miasto	2,63	19
Dzielnica XVI Bieńczyce	2,45	29
Dzielnica XIII Podgórze	2,43	21
Dzielnica XVIII Nowa Huta	2,43	42
Dzielnica XV Mistrzejowice	1,96	25
Dzielnica XIV Czyżyny	1,76	17

Źródło: opracowanie własne

Poniższy wykres pokazuje zaś, że w odniesieniu do własnego mieszkania w 88% osoby starsze podzielają opinię, że ich mieszkanie jest dla nich dostępne. Chodzi tutaj o możliwość dogodnego dotarcia do domu (np. windą) i swobodnego poruszania się po domu, także w razie potrzeby użycia wózka inwalidzkiego. Podobnie mieszkania badanych osób starszych są dostępne dla osób, które ich odwiedzają, aż 90% badanych podziela tę opinię.

Wykres 1. Odsetek odpowiedzi na pytania odnoszące się do wymiaru mieszkalnictwa

Źródło: opracowanie własne

3.2.2. Transport

Transport publiczny również został przez seniorów w Krakowie oceniony relatywnie wysoko, na tle innych wymiarów. Transport publiczny jest najwyżej oceniany przez mieszkańców Bieżanowa-Prokocimia oraz Bronowic, przekraczając średnią 3 na skali o rozpiętości od -4 do 4. Pozytywnie wypadają również dzielnice takie jak: Krowodrza, Stare Miasto oraz Wzgórza Krzesławickie. Transport publiczny jest najgorzej oceniany przez mieszkańców Zwierzyńca (średnia 1,1) oraz Swoszowic (średnia 1,0).

Tabela 8. Ocena Krakowa pod względem obszaru: transport wg dzielnicy zamieszkania

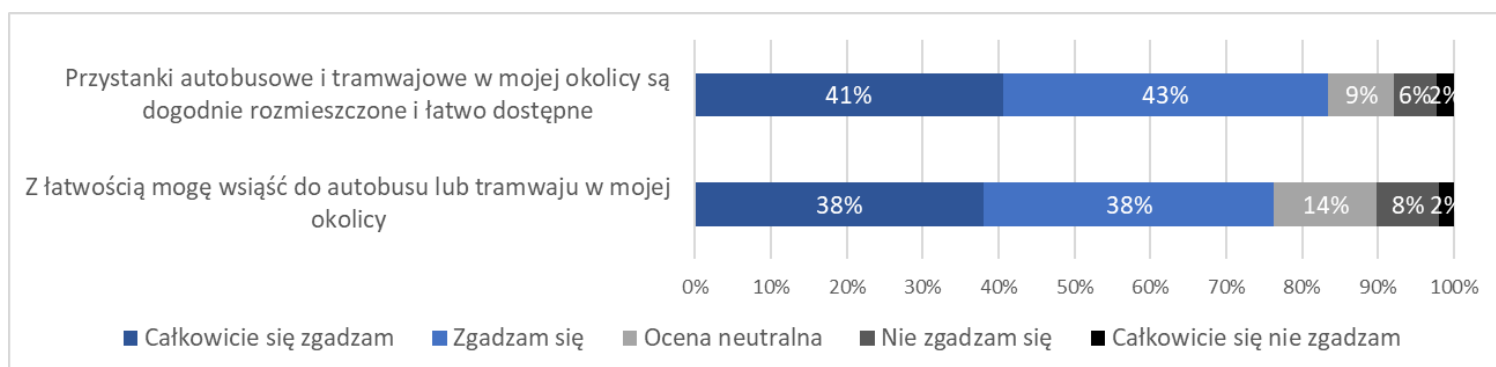
Dzielnica	Ocena	n
Dzielnica XII Bieżanów-Prokocim	3,43	30
Dzielnica VI Bronowice	3,22	9
Dzielnica V Krowodrza	2,80	20
Dzielnica I Stare Miasto	2,79	19
Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie	2,67	9
Dzielnica IV Prądnik Biały	2,59	32
Dzielnica XIV Czyżyny	2,47	17
Dzielnica III Prądnik Czerwony	2,41	27
Dzielnica II Grzegórzki	2,06	18
Dzielnica XVI Bieńczyce	1,97	29
Dzielnica VIII Dębniki	1,94	31

Dzielnica XI Podgórze Duchackie	1,81	26
Dzielnica XVIII Nowa Huta	1,74	42
Dzielnica IX Łagiewniki-Borek Fałęcki	1,50	12
Dzielnica XV Mistrzejowice	1,36	25
Dzielnica XIII Podgórze	1,33	21
Dzielnica VII Zwierzyniec	1,10	10
Dzielnica X Swoszowice	1,00	11

Źródło: opracowanie własne

W zakresie transportu wyżej oceniana jest dostępność przystanków tramwajowych i autobusowych. 84% osób starszych z Krakowa uważa, że są one dogodnie rozmieszczone w okolicy i łatwo dostępne. Nieco niżej, ale również wysoko jest oceniana możliwość łatwego wejścia do pojazdu – 76% respondentów zgadza się z taką opinią.

Wykres 2. Odsetek odpowiedzi na pytania odnoszące się do wymiaru transport

Źródło: opracowanie własne

3.2.3. Szacunek i integracja społeczna

Jeśli chodzi o poczucie bycia szanowanym członkiem społeczności, bez względu na swój wiek, to najlepiej wypadają dzielnice: Zwierzyniec oraz Podgórze Duchackie, gdzie średnia ocena przekroczyła 3 (na skali od -4 do 4). Najniższe oceny w tym względzie wyrażają mieszkańcy Bronowic (0,56), Czyżyn (0,82) oraz Grzegórzek (0,83).

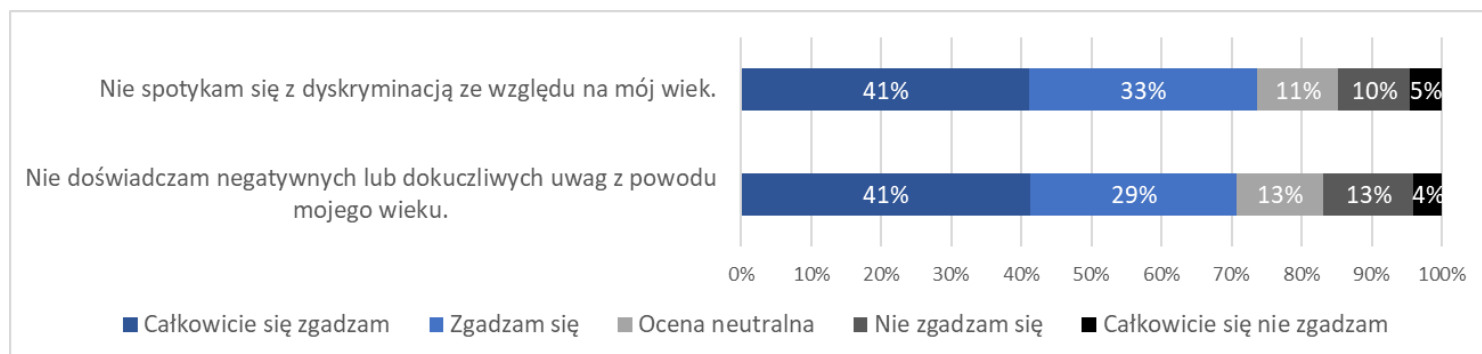
Tabela 9. Ocena Krakowa pod względem obszaru: szacunek i integracja społeczna wg dzielnicy zamieszkania

Dzielnica	Ocena	n
Dzielnica VII Zwierzyniec	3,20	10
Dzielnica XI Podgórze Duchackie	3,15	26
Dzielnica XVIII Nowa Huta	2,93	42
Dzielnica V Krowodrza	2,60	20
Dzielnica IX Łagiewniki-Borek Fałęcki	2,33	12
Dzielnica XVI Bieńczyce	2,28	29
Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie	2,11	9
Dzielnica I Stare Miasto	2,11	19
Dzielnica X Swoszowice	1,73	11
Dzielnica IV Prądnik Biały	1,63	32
Dzielnica III Prądnik Czerwony	1,56	27
Dzielnica XIII Podgórze	1,52	21
Dzielnica VIII Dębniki	1,26	31
Dzielnica XV Mistrzejowice	1,16	25
Dzielnica XII Bieżanów-Prokocim	0,97	30
Dzielnica II Grzegórzki	0,83	18
Dzielnica XIV Czyżyny	0,82	17
Dzielnica VI Bronowice	0,56	9

Źródło: opracowanie własne

Na poziomie całej populacji mieszkańców Krakowa w podeszłym wieku to zdecydowana większość nie spotyka się z dyskryminacją ze względu na podeszły wiek (74%). Jednak 17% mieszkańców w podeszłym wieku doświadcza negatywnych lub dokuczliwych uwag z powodu swojego wieku.

Wykres 3. Odsetek odpowiedzi na pytania odnoszące się do wymiaru szacunek i integracja społeczna

Źródło: opracowanie własne

3.2.4. Wsparcie społeczności i usługi zdrowotne

Wsparcie ze strony służby zdrowia i opieki społecznej jest najwyżej oceniane przez mieszkańców dzielnic: Krowodrza (średnia 5,65), Bieżanów-Prokocim (5,53) oraz Podgórze Duchackie (5,19), na skali o rozpiętości -10 do 10. Najniższe oceny tych usług społecznych pochodzą od mieszkańców Wzgórz Krzesławickich oraz Mistrzejowic.

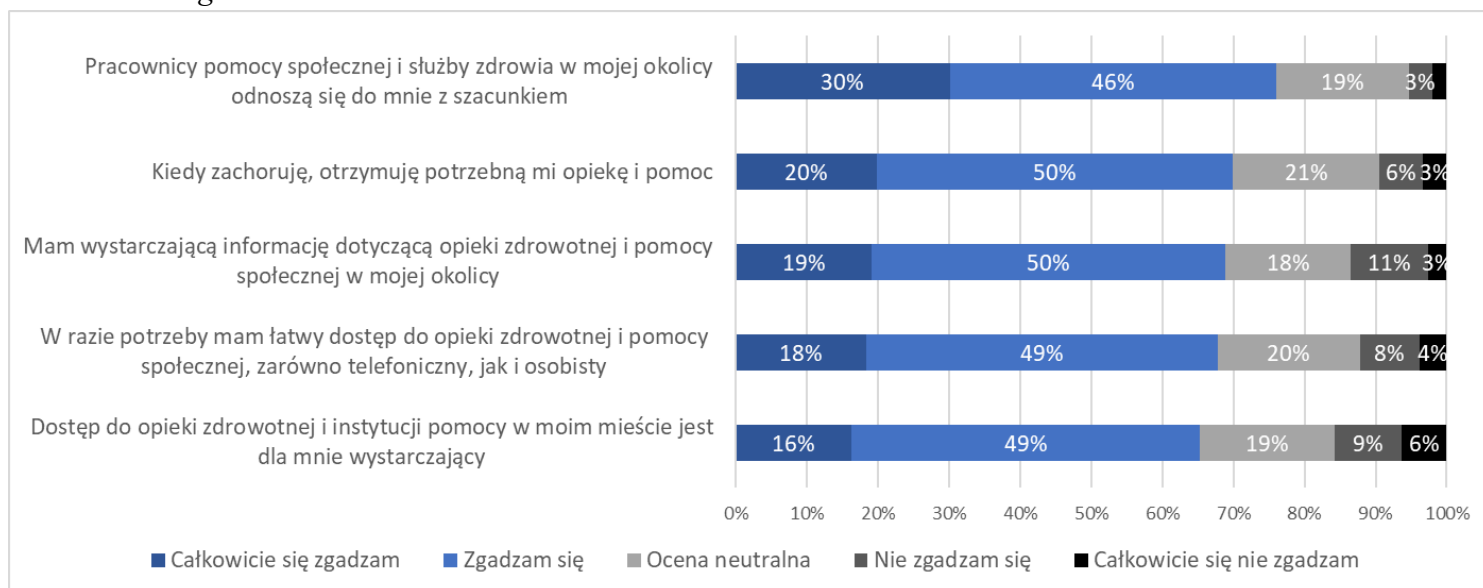
Tabela 10. Ocena Krakowa pod względem obszaru: wsparcie społeczności i usługi zdrowotne wg dzielnic zamieszkania

Dzielnica	Ocena	n
Dzielnica V Krowodrza	5,65	20
Dzielnica XII Bieżanów-Prokocim	5,53	30
Dzielnica XI Podgórze Duchackie	5,19	26
Dzielnica XVIII Nowa Huta	4,67	42
Dzielnica VII Zwierzyniec	4,60	10
Dzielnica XIV Czyżyny	4,59	17
Dzielnica IV Prądnik Biały	4,50	32
Dzielnica VIII Dębniki	4,13	31
Dzielnica X Swoszowice	4,09	11
Dzielnica VI Bronowice	3,44	9
Dzielnica I Stare Miasto	3,42	19
Dzielnica XIII Podgórze	3,38	21
Dzielnica XVI Bieńczyce	3,28	29
Dzielnica III Prądnik Czerwony	2,56	27
Dzielnica II Grzegórzki	2,00	18
Dzielnica IX Łagiewniki-Borek Fałęcki	1,67	12
Dzielnica XV Mistrzejowice	1,40	25
Dzielnica XVII Wzgórz Krzesławickie	1,00	9

Źródło: opracowanie własne

W wymiarze wsparcie społeczności i usługi zdrowotne, seniorzy najwyżej cenią to, że pracownicy służby zdrowia i pomocy społecznej odnoszą się do nich z szacunkiem. Uważa tak 76% badanych mieszkańców Krakowa w podeszłym wieku. Relatywnie niżej oceniana jest dostępność służby zdrowia i pomocy społecznej. Dostęp do tych usług jest wystarczający wg 65% respondentów.

Wykres 4. Odsetek odpowiedzi na pytania odnoszące się do wymiaru wsparcie społeczności i usługi zdrowotne

Źródło: opracowanie własne

3.2.5. Aktywność obywatelska i zatrudnienie

Na wymiarze aktywności obywatelskiej najwyższe oceny Krakowa wskazywali mieszkańcy dzielnic Krowodrza (średnia 2,1) oraz Wzgórza Krzesławickie. Najniższe oceny pochodziły od osób starszych z Podgórze i Bronowic, przy czym w przypadku Bronowic ocena jest ujemna, a więc poniżej neutralnej.

Tabela 11. Ocena Krakowa pod względem obszaru: aktywność obywatelska i zatrudnienie wg dzielnicy zamieszkania

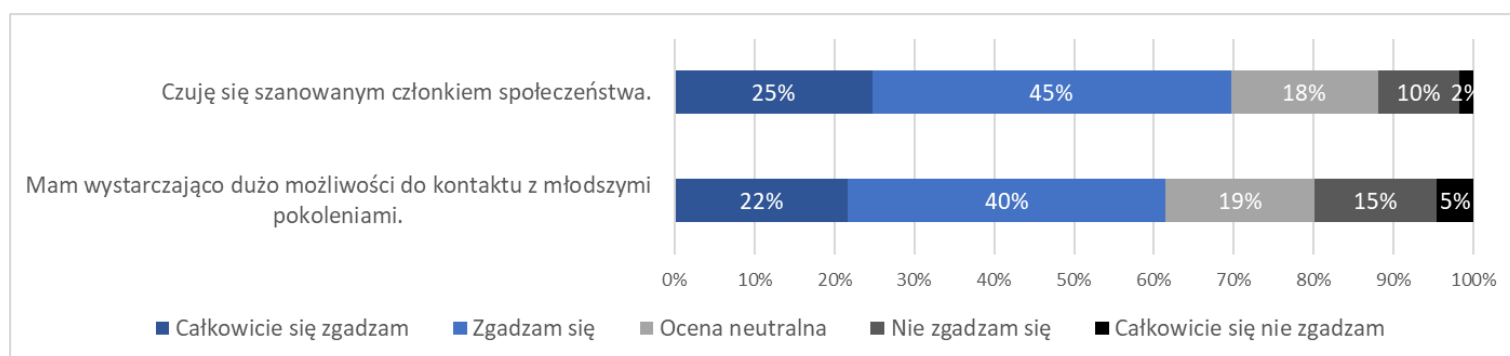
Dzielnica	Ocena	n
Dzielnica V Krowodrza	2,10	20
Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie	2,00	9
Dzielnica IV Prądnik Biały	1,84	32
Dzielnica I Stare Miasto	1,79	19
Dzielnica III Prądnik Czerwony	1,78	27
Dzielnica XIV Czyżyny	1,76	17
Dzielnica X Swoszowice	1,55	11
Dzielnica VII Zwierzyniec	1,50	10
Dzielnica VIII Dębniki	1,45	31
Dzielnica II Grzegórzki	1,44	18
Dzielnica XVI Bieńczyce	1,38	29
Dzielnica XII Bieżanów-Prokocim	1,37	30
Dzielnica XVIII Nowa Huta	1,31	42

Dzielnica XV Mistrzejowice	1,04	25
Dzielnica XI Podgórze Duchackie	0,81	26
Dzielnica IX Łagiewniki-Borek Fałęcki	0,67	12
Dzielnica XIII Podgórze	0,62	21
Dzielnica VI Bronowice	-0,22	9

Źródło: opracowanie własne

Na poziomie całej populacji 70% seniorów czuje się szanowanym członkiem społeczeństwa. Jednocześnie jedna piąta wszystkich mieszkańców Krakowa w podeszłym wieku nie ma wystarczająco dużo możliwości do kontaktu z młodszymi pokoleniami.

Wykres 5. Odsetek odpowiedzi na pytania odnoszące się do wymiaru aktywność obywatelska i zatrudnienie

Źródło: opracowanie własne

3.2.6. Uczestnictwo w życiu społecznym

Na wymiarze uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym najwyższe oceny wskazywali mieszkańcy Mistrzejowic, Czyżyn i Krowodrza (średnio odpowiednio 4,00; 3,82 oraz 3,75 na skali o rozpiętości od min.-8 do max. 8). Najniższe oceny w zakresie partycypacji społecznej wskazywali mieszkańcy Podgórza i Bronowic.

Tabela 12. Ocena Krakowa pod względem obszaru: uczestnictwo w życiu społecznym wg dzielnicy zamieszkania

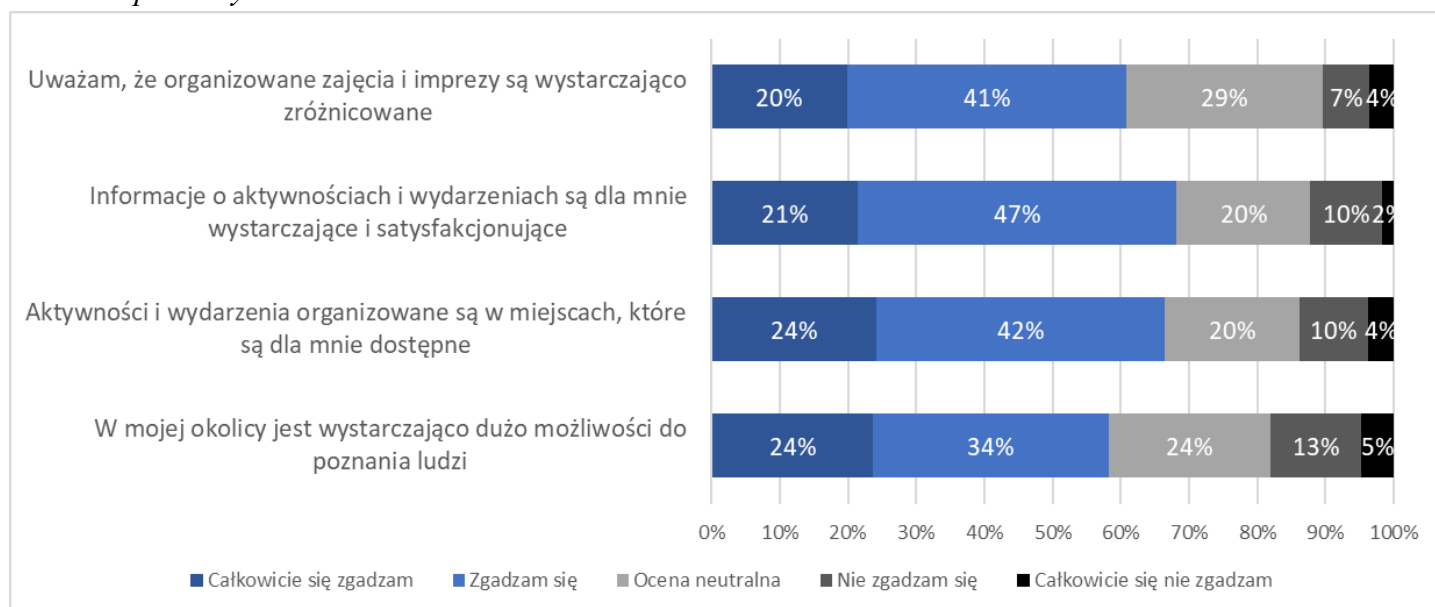
Dzielnica	Ocena	n
Dzielnica XV Mistrzejowice	4,00	25
Dzielnica XIV Czyżyny	3,82	17
Dzielnica V Krowodrza	3,75	20
Dzielnica I Stare Miasto	3,47	19
Dzielnica III Prądnik Czerwony	3,15	27

Dzielnica II Grzegórzki	3,06	18
Dzielnica XVIII Nowa Huta	2,86	42
Dzielnica IV Prądnik Biały	2,56	32
Dzielnica VIII Dębniki	2,48	31
Dzielnica VII Zwierzyniec	2,40	10
Dzielnica XII Bieżanów-Prokocim	2,40	30
Dzielnica XVI Bieńczyce	2,34	29
Dzielnica XI Podgórze Duchackie	2,31	26
Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie	2,00	9
Dzielnica IX Łagiewniki-Borek Fałęcki	1,92	12
Dzielnica X Swoszowice	1,91	11
Dzielnica XIII Podgórze	1,81	21
Dzielnica VI Bronowice	1,78	9

Źródło: opracowanie własne

Na analizowanym wymiarze, na poziomie populacji osób starszych w Krakowie relatywnie najlepiej wypada kwestia informowania mieszkańców o aktywnościach i wydarzeniach oraz dostępności miejsc, w których organizowane są wydarzenia i aktywności. Odpowiednio 68 i 66% mieszkańców pozytywnie ocenia te aspekty. Relatywnie najslabiej wypada ocena możliwości poznania nowych ludzi w okolicy. 18% osób starszych zamieszkałych w Krakowie nie ma wystarczająco dużo okazji, by nawiązywać nowe znajomości.

Wykres 6. Odsetek odpowiedzi na pytania odnoszące się do wymiaru uczestnictwo w życiu społecznym

Źródło: opracowanie własne

3.2.7. Przestrzenie i budynki na zewnątrz

Dostępność budynków w okolicy mieszkalnej osób starszych jest jednym z trzech najniżej ocenianych aspektów funkcjonowania miasta. Najlepiej pod tym kątem wypadają Czyżyny oraz wzgórze Krzesławickie (średnia 2,00 oraz 1,67 na skali od -4 do 4). Najgorzej zaś Zwierzyniec, który otrzymał oceny poniżej neutralnych (średnia -0,7).

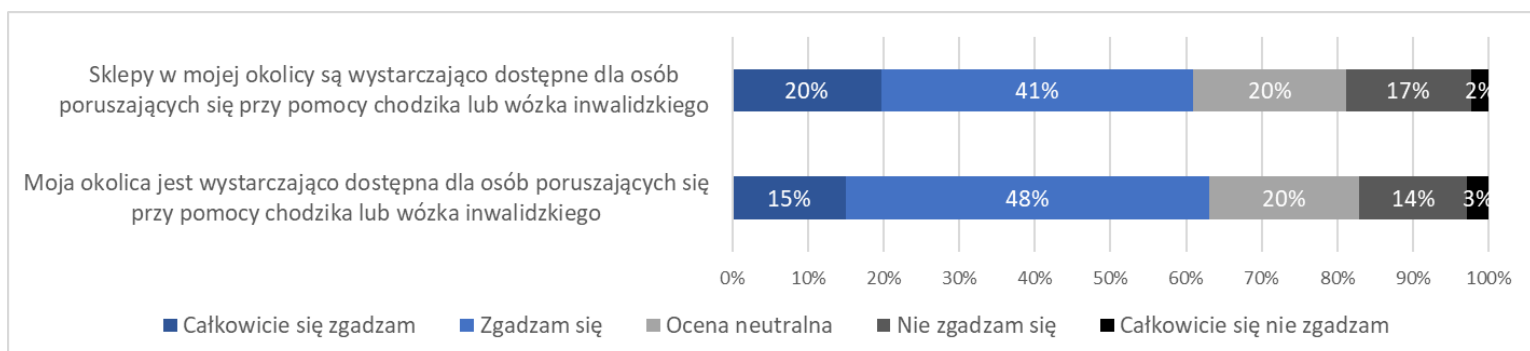
Tabela 13. Ocena Krakowa pod względem obszaru: przestrzenie i budynki na zewnątrz wg dzielnicy zamieszkania

Dzielnica	Ocena	n
Dzielnica XIV Czyżyny	2,00	17
Dzielnica XVII Wzgórze Krzesławickie	1,67	9
Dzielnica VIII Dębniki	1,61	31
Dzielnica IV Prądnik Biały	1,56	32
Dzielnica II Grzegórzki	1,56	18
Dzielnica IX Łągowniki-Borek Fałęcki	1,50	12
Dzielnica III Prądnik Czerwony	1,48	27
Dzielnica XIII Podgórze	1,48	21
Dzielnica XII Bieżanów-Prokocim	1,47	30
Dzielnica X Swoszowice	1,18	11
Dzielnica V Krowodrza	1,15	20
Dzielnica XVI Bieńczyce	0,93	29
Dzielnica I Stare Miasto	0,89	19
Dzielnica XVIII Nowa Huta	0,79	42
Dzielnica XI Podgórze Duchackie	0,73	26
Dzielnica VI Bronowice	0,67	9
Dzielnica XV Mistrzejowice	0,36	25
Dzielnica VII Zwierzyniec	-0,70	10

Źródło: opracowanie własne

Analizując poszczególne pytania składające się na ten wymiar należy wskazać, że 63% osób starszych w Krakowie jest zdania, że okolica zamieszkania jest wystarczająco dostępna dla osób poruszających się przy pomocy chodzika lub wózka inwalidzkiego. Nieco niżej wypada ocena dostępu do sklepów, 19% mieszkańców Krakowa w podeszłym wieku uważa, że nie są one dostosowane dla osób mających trudności w poruszaniu się.

Wykres 7. Odsetek odpowiedzi na pytania odnoszące się do wymiaru przestrzeni i budynki na zewnątrz

Źródło: opracowanie własne

Komunikacja z mieszkańcami została oceniona przez badane osoby starsze relatywnie nisko w porównaniu z innymi obszarami. Najlepiej komunikowanie i informowanie mieszkańców oceniają osoby z Krowodrzy i Podgórze Duchackiego (średnia powyżej 2 na skali -4 do 4). Poniżej punktu neutralnego wypada Bieżanów-Prokocim oraz Bronowice.

3.2.8. Komunikacja i informacja

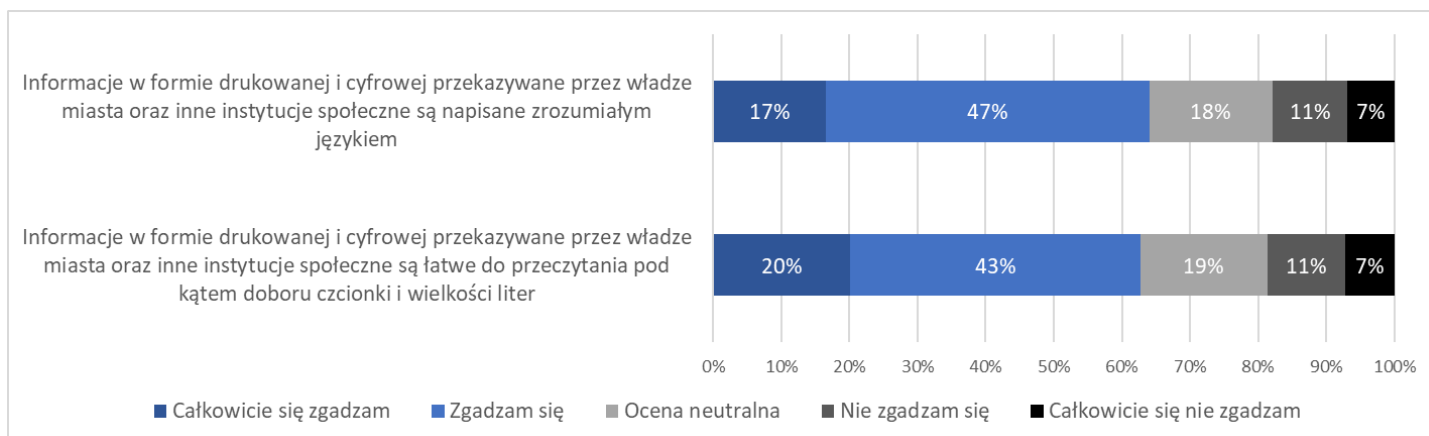
Tabela 14. Ocena Krakowa pod względem obszaru: komunikacja i informacja wg dzielnicy zamieszkania

Dzielnica	Ocena	n
Dzielnica V Krowodrza	2,50	20
Dzielnica XI Podgórze Duchackie	2,12	26
Dzielnica XVIII Nowa Huta	1,83	42
Dzielnica XVI Bieńczyce	1,83	29
Dzielnica VII Zwierzyniec	1,70	10
Dzielnica I Stare Miasto	1,47	19
Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie	1,33	9
Dzielnica IX Łagiewniki-Borek Fałęcki	1,17	12
Dzielnica III Prądnik Czerwony	1,04	27
Dzielnica X Swoszowice	1,00	11
Dzielnica IV Prądnik Biały	0,97	32
Dzielnica XIII Podgórze	0,90	21
Dzielnica XV Mistrzejowice	0,88	25
Dzielnica XIV Czyżyny	0,82	17
Dzielnica II Grzegórzki	0,50	18
Dzielnica VIII Dębniki	0,23	31
Dzielnica XII Bieżanów-Prokocim	-0,17	30
Dzielnica VI Bronowice	-0,67	9

Źródło: opracowanie własne

Jak wskazuje poniższy wykres ok. 18% populacji Krakowa w wieku 65+ ocenia, że informacje przekazywane przez władze miasta oraz instytucje społeczne nie są napisane zrozumiałym językiem oraz nie są proste do przeczytania pod kątem doboru czcionki i wielkości liter. Stanowi to barierę, która może utrudniać osobom starszym partycypację w życiu społecznym miasta.

Wykres 8. Odsetek odpowiedzi na pytania odnoszące się do wymiaru komunikacja i informacja

Źródło: opracowanie własne

3.2.9. Sytuacja finansowa

Sytuacja finansowa została przez badanych respondentów oceniona najniżej względem innych aspektów jakości życia w mieście. Największe zadowolenie z sytuacji materialnej prezentują mieszkańcy dzielnic: Bieżanów-Prokocim, Czyżyny oraz Krowodrza. Najbardziej niezadowolone są osoby starsze z Podgórze, Bronowic i Mistrzejowic.

Tabela 15. Ocena Krakowa pod względem obszaru: sytuacja finansowa wg dzielnicy zamieszkania

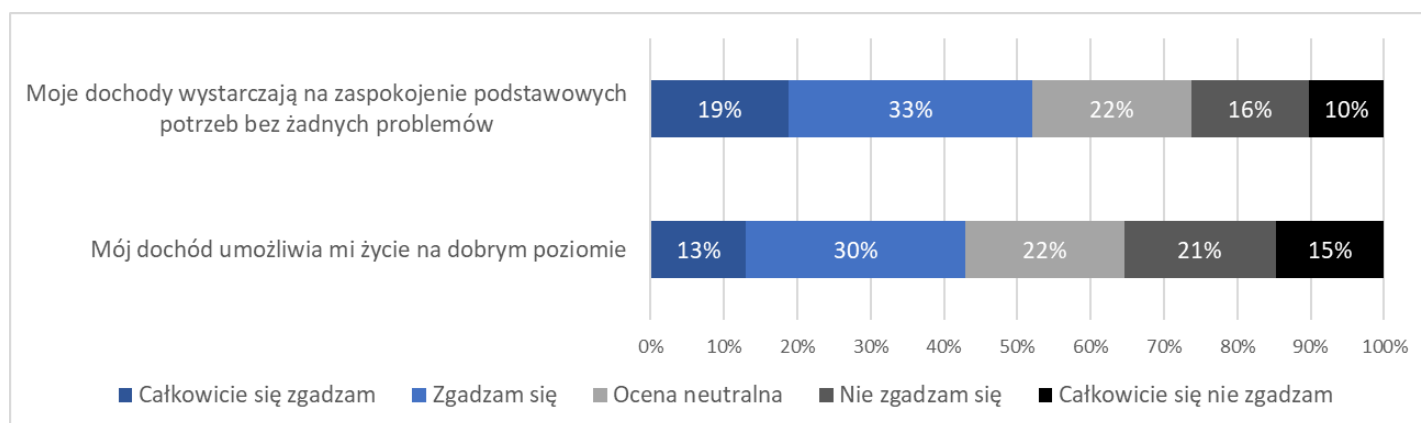
Dzielnica	Ocena	n
Dzielnica XII Bieżanów-Prokocim	4,00	30
Dzielnica XIV Czyżyny	3,82	17
Dzielnica V Krowodrza	3,75	20
Dzielnica I Stare Miasto	3,47	19
Dzielnica III Prądnik Czerwony	3,15	27
Dzielnica II Grzegórzki	3,06	18
Dzielnica XVIII Nowa Huta	2,86	42
Dzielnica IV Prądnik Biały	2,56	32
Dzielnica VIII Dębniki	2,48	31
Dzielnica VII Zwierzyniec	2,40	10

Dzielnica XVI Bińczyce	2,34	29
Dzielnica XI Podgórze Duchackie	2,31	26
Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie	2,00	9
Dzielnica IX Łagiewniki-Borek Fałęcki	1,92	12
Dzielnica X Swoszowice	1,91	11
Dzielnica XIII Podgórze	1,81	21
Dzielnica VI Bronowice	1,78	9
Dzielnica XV Mistrzejowice	1,68	25

Źródło: opracowanie własne

Ponad jedna czwarta populacji osób starszych w Krakowie uważa, że ich dochody nie wystarczają na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych bez żadnych problemów. 36% krakowskich osób starszych uważa, że ich dochód nie umożliwia życia na dobrym poziomie.

Wykres 9. Odsetek odpowiedzi na pytania odnoszące się do wymiaru sytuacji finansowej

Źródło: opracowanie własne

PODSUMOWANIE

Uzyskane wyniki wskazują, że co do zasady Kraków jest **miastem przyjaznym osobom starszym**. Oceny najważniejszych aspektów życia w mieście dokonywane przez osoby powyżej 65 roku życia zależą nie tylko od dzielnicy zamieszkania, ale różnicują się ze względu na cechy społeczno-demograficzne badanych takie jak: korzystanie z pomocy w codziennych czynnościach, choroby lub dolegliwości przewlekłe, problemy z codziennym poruszaniem się, poziom wykształcenia, aktywność zawodowa, aktywność charytatywna zaangażowanie w bezinteresowną pomoc innym, sprawowanie opieki się dziećmi lub wnukami.

Spośród trzech kategorii odzwierciedlających fizyczne środowisko miejsca zamieszkania mieszkańcy Krakowa powyżej 65 roku życia, relatywnie najwyżej oceniają obszar **mieszkalnictwa**. Zdecydowana większość osób podziela opinie, że ich mieszkanie jest dla nich dostępne i dla osób, które je odwiedzają. Dostępność ta rozumiana jest jako możliwość dogodnego dotarcia do domu (np. windą) i swobodnego poruszania się po domu, także w razie potrzeby użycia wózka inwalidzkiego. Relatywnie wysoko oceniany jest również **transport publiczny**, przy czym wyraźnie wyżej oceniana jest dostępność, czyli dogodne rozmieszczenie i łatwa dostępność przystanków tramwajowych i autobusowych niż możliwość łatwego wejścia do pojazdu. Ostatnia kategoria, odnosząca się do fizycznego środowiska miejsca zamieszkania, **przestrzeń i budynki na zewnątrz**, jest jednym z trzech najniżej ocenianych aspektów funkcjonowania miasta. Zdaniem 17% osób starszych ich okolica zamieszkania nie jest wystarczająco dostępna dla osób poruszających się przy pomocy chodzika lub wózka inwalidzkiego. Jeszcze więcej osób (19%) uważa, że sklepy w okolicy miejsca zamieszkania są nie są wystarczająco dostępne dla osób mających trudności w poruszaniu się.

W obszarach kształtujących środowisko społeczne i kulturowe mieszkańców miasta, takich jak szacunek i integracja społeczna, uczestnictwo w życiu społecznym, aktywność obywatelska i zatrudnienie, oceny zdecydowanej większości osób wskazują, że nie spotykają się oni z dyskryminacją ze względu na wiek i czują się szanowanym członkami społeczeństwa. Jednocześnie część osób (17%) doświadcza negatywnych lub dokuczliwych uwag z powodu swojego wieku. Starsi mieszkańcy Krakowa uważają, że są dobrze poinformowani o aktywnościach i wydarzeniach oraz dostępności miejsc, w których są one organizowane. Część osób zwracała uwagę na to, że nie ma zbyt wielu możliwości, aby nawiązywać nowe znajomości, czy też wchodzić w interakcje z młodszymi pokoleniami.

W wymiarze **wsparcie społeczności i usługi zdrowotne**, badani wysoko oceniają sposób odnoszenia się pracowników służby zdrowia i pomocy społecznej do osób starszych. Problemem okazuje dostępność usług służby zdrowia i pomocy społecznej.

Na szczególną uwagę zasługują dwa najniżej ocenione przez badanych aspekty jakości życia w mieście, jakim jest **komunikacja z mieszkańcami i sytuacja finansowa badanych**. Niemal jedna piąta mieszkańców miasta w wieku 65+ uważa, że informacje przekazywane przez władze miasta oraz instytucje społeczne nie są napisane zrozumiałym językiem oraz nie są proste do przeczytania pod kątem doboru czcionki i wielkości liter. Dostępność informacji na temat działań skierowanych do mieszkańców w istotny sposób warunkuje możliwość skorzystania z nich. Jest to zapewne obszar, który wymaga wnikliwych badań, w tym jakościowych, aby uzyskane wyniki pozwoliły ustalić w jaki sposób skutecznie komunikować się z mieszkańcami. Sytuacja finansowa została oceniona najniżej ze wszystkich aspektów jakości życia przez starszych mieszkańców Krakowa. Jest to ocena subiektywna, jednak obszar ten wymaga podjęcia dalszych badań.

4. Bibliografia

Dikken, J.; van den Hoven, R.F.M.; van Staaldin, W.H.; Hulsebosch-Janssen, L.M.T.; van Hoof, J. How Older People Experience the Age-Friendliness of Their City: Development of the Age-Friendly Cities and Communities Questionnaire. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2020, 17, 6867. <https://doi.org/10.3390/ijerph17186867>

World Health Organization. *Global Age-Friendly Cities: A Guide*; World Health Organization: Geneva, Switzerland, 2007; ISBN 9789241547307.

5. Załącznik: kwestionariusz badania

Wprowadzenie

Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego pod kierunkiem **dr hab. Jolanty Perek-Białas, prof. UJ** realizuje międzynarodowy, interdyscyplinarny projekt badawczy pt. „Miasto i Współpraca: Starsze osoby współtworzące zrównoważone i przyjazne bez względu na wiek miasto”.⁴

Zwracamy się z prośbą do Państwa o wyrażenie zgody na udział w badaniu realizowanym w ramach projektu. Celem badania jest poznanie opinii mieszkańców miast na temat przyjazności wskazanych (przez zespół badawczy) obszarów funkcjonowania miast bez względu na wiek.

Wszelkie zebrane dane będą traktowane jako poufne. Badanie ma charakter całkowicie anonimowy, co oznacza, że żadne wypowiedzi nie zostaną powiązane z konkretną osobą, a wyniki ukażą się jedynie w zbiorczym raporcie.

P.0. Czy jest Pan/Pani osobą, która ukończyła 65 lat?	• TAK	• NIE
P.00 Czy poza Panem/nią w Pana/i domu mieszka inna osoba, która ukończyła 65 lat?	• TAK	• NIE

⁴Projekt jest finansowany ze środków programu ENUTC: ERA-NET Urban Transformation Capacities, Narodowego Centrum Nauki.

Kwestionariusz Miasta i Społeczności Przyjazne Bez Względu na Wiek (AFCCQ)

Dane demograficzne (12 pytań)

1. Płeć	<ul style="list-style-type: none"> Mężczyzna 	<ul style="list-style-type: none"> Kobieta 		
2. Wiek	65-69 70-74 75-79 80-84 85-89 90 lat i więcej	2B. Jeśli respondent spontanicznie poda rok urodzenia proszę wpisać w polu poniżej:		
3. Kraj urodzenia				
4. Jaki jest najwyższy poziom wykształcenia, jaki Pan/i otrzymał/a?	<ul style="list-style-type: none"> Klasyfikacja ISCED znajduje się w osobnym pliku (Aneks 1) 			
5. W jakiej dzielnicy Pan/i mieszka? 5.1 Jaki jest kod pocztowy Pan/i miejsca zamieszkania?	Lista dzielnic dla Krakowa oraz dzielnic i osiedli dla Wrocławia znajduje się w osobnych plikach (Aneks 2 i 3)	Nie wiem/Nie pamiętam		
6. Ile lat mieszka Pan/i w *Mieście*? [Kraków/Wrocław]	<ul style="list-style-type: none"> 			
7. Czy jest Pan/i właścicielem domu, w którym Pan/i mieszka, czy też mieszka Pan/i w mieszkaniu socjalnym, wynajmowanej nieruchomości?	jestem właścicielem	mieszkanie socjalne (komunalne)	wynajmowana nieruchomość	inne
8. Czy mieszka Pan/i sam/a?	<ul style="list-style-type: none"> TAK 	<ul style="list-style-type: none"> NIE 		
9. Czy korzysta Pan/i z pomocy w domu (takiej jak sprzątanie, pomoc przy wykonywaniu czynności higienicznych)?	<ul style="list-style-type: none"> TAK 	<ul style="list-style-type: none"> NIE 		

10. Czy cierpi Pan/i na choroby lub dolegliwości przewlekłe?	• TAK	• NIE
11. Czy ma Pan/Pani trudności z codziennym poruszaniem się?	• TAK	• NIE
12. Jak ogólnie ocenia Pan/i obecną jakość swojego życia?	Proszę o ocenę w skali 1-10, gdzie 1 = najniższa ocena, a 10 = najwyższa ocena.	

A. Kwestionariusz Miasta i Społeczności Przyjazne Bez Względu na Wiek (23 pytania)

Proszę odpowiedzieć na pytanie w 5-punktowej skali Likerta.

1 = Całkowicie się nie zgadzam

2 = Nie zgadzam się

3 = Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam

4 = Zgadzam się

5 = Całkowicie się zgadzam

Obszar 1: Mieszkalnictwo					
1. Moje mieszkanie jest dla mnie dostępne.	1	2	3	4	5
<u>Komentarz:</u> <i>Chodzi o możliwość dogodnego dotarcia do domu (np. windą) i swobodnego poruszania się po domu, także w razie potrzeby użycia wózka inwalidzkiego).</i>					
2. Moje mieszkanie jest dostępne dla osób, które mnie odwiedzają.	1	2	3	4	5
<u>Komentarz:</u> <i>Chodzi o możliwość dogodnego dotarcia do domu (np. windą) i swobodnego poruszania się po domu, także w razie potrzeby użycia wózka inwalidzkiego).</i>					
Obszar 2: Uczestnictwo w życiu społecznym					
3. W mojej okolicy jest wystarczająco dużo możliwości do poznania ludzi.	1	2	3	4	5
4. Aktywności i wydarzenia organizowane są w miejscach, które są dla mnie dostępne.	1	2	3	4	5
<u>Komentarz:</u> <i>Chodzi o możliwość dogodnego dotarcia do miejsc, w których są organizowane aktywności i wydarzenia (pieszo lub dowolnym środkiem transportu)</i>					
5. Informacje o aktywnościach i wydarzeniach są dla mnie wystarczające i satysfakcjonujące.	1	2	3	4	5
6. Uważam, że organizowane zajęcia i imprezy są wystarczająco zróżnicowane.	1	2	3	4	5
Obszar 3: Szacunek i integracja społeczna					

7. Czasami otrzymuję negatywne lub dokuczliwe uwagi z powodu mojego wieku.	1	2	3	4	5
8. Czasami spotykam się z dyskryminacją ze względu na mój wiek.	1	2	3	4	5
Obszar 4: Aktywność obywatelska i zatrudnienie					
9. Mam wystarczająco dużo możliwości do kontaktu z młodszymi pokoleniami.	1	2	3	4	5
10. Czuję się szanowanym członkiem społeczeństwa.	1	2	3	4	5
Obszar 5: Komunikacja i informacja					
11. Informacje w formie drukowanej i cyfrowej przekazywane przez władze miasta oraz inne instytucje społeczne są łatwe do przeczytania pod kątem doboru czcionki i wielkości liter.	1	2	3	4	5
12. Informacje w formie drukowanej i cyfrowej przekazywane przez władze miasta oraz inne instytucje społeczne są napisane zrozumiałym językiem.	1	2	3	4	5
Obszar 6: Wsparcie społeczności i usługi zdrowotne					
13. Dostęp do opieki zdrowotnej i instytucji pomocy w moim mieście jest dla mnie wystarczający.	1	2	3	4	5
14. Kiedy zachoruję, otrzymuję potrzebną mi opiekę i pomoc.	1	2	3	4	5
15. W razie potrzeby mam łatwy dostęp do opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, zarówno telefonicznej, jak i osobistej.	1	2	3	4	5
16. Mam wystarczającą informację dotyczącą opieki zdrowotnej i pomocy społecznej w mojej okolicy.	1	2	3	4	5
17. Pracownicy pomocy społecznej i służby zdrowia w mojej okolicy odnoszą się do mnie z szacunkiem.	1	2	3	4	5
Obszar 7: Przestrzeń i budynki na zewnątrz					
18. Moja okolica jest wystarczająco dostępna dla osób poruszających się przy pomocy chodzika lub wózka inwalidzkiego.	1	2	3	4	5
19. Sklepy w mojej okolicy są wystarczająco dostępne dla osób poruszających się przy pomocy chodzika lub wózka inwalidzkiego.	1	2	3	4	5
Obszar 8: Transport					
20. Z łatwością mogę wsiąść do autobusu lub tramwaju w mojej okolicy.	1	2	3	4	5
21. Przystanki autobusowe i tramwajowe w mojej okolicy są dogodnie rozmieszczone i łatwo dostępne.	1	2	3	4	5
Obszar 9: Sytuacja finansowa					
22. Moje dochody wystarczają na zaspokojenie podstawowych potrzeb bez żadnych problemów.	1	2	3	4	5

23. Mój dochód umożliwia mi życie na dobrym poziomie.	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

Pytanie dodatkowe

Dostęp do informacji					
Mam poczucie, że informacje dla osób w moim wieku są odpowiednio przekazywane i docierają do mnie	1	2	3	4	5

Pytania miasta		
1. Czy w ostatnim miesiącu wykonywał/a Pan/i jakąkolwiek pracę zarobkową, jako pracownik/czka lub jako osoba samozatrudniona?	TAK	NIE
<i>Komentarz: praca na etacie, na pół etatu, umowę zlecenie/o dzieło</i>		
2. Czy w ostatnim miesiącu wykonywał/a Pan/Pani nieodpłatnie jakąś pracę lub świadczył/a jakieś usługi na rzecz organizacji społecznej?	TAK	NIE
3. Czy w ostatnim miesiącu wykonywał/a Pan/Pani nieodpłatnie jakąś pracę lub świadczył/a jakieś usługi na rzecz innych osób? <i>3.1. dziećmi lub wnukami</i>	TAK	NIE
<i>3.2. osobami starszymi lub zależnymi</i>	TAK	NIE

Wykres A.1. Odsetek odpowiedzi na pytania zaproponowane przez miasto Kraków.

